

DISPUTATIO PHILOSOPHICA,
QUÆ COMPLECTI-
TUR SCELETON HIERATI-
CÆ, SCHOLASTICÆ, ET POLITICÆ:

in qua etiam attingitur aliquid ad finem de
mechanicis disciplinis, itemq; de
Theologia supernaturali.

De cuius veritate,

Auxiliante Spiritus sancti gratiâ,

Sub præsidio

REVERENDI ET CLARISSIMI VIRI,
DN. MATTHIÆ MARTINII, SS. THEOLOGICÆ
in illustri schola Nassovica-Herbornensi professoris or-
dinarii, præceptoris sui æternùm honorandi, pro
ingenii tenuitate publicè responsurus est,

Die loco & horâ consuetis,

PAULUS GESSINIUS, Pragensis Bohemus.

HERBORNÆ NASSOVIORUM
Ex officina Christophori Corvini.

ANNO 1606.

NOBILIBUS, STRENUIS,
VARIARUMQ. RERUM USU MUL-
TIPLICI PRÆSTANTISSIMIS VIRIS:

DN. JOACHIMO à TECHENICZ, Sac. Cæs. Maj. cau-
sarum patrono solertissimo, Mæcenati omni obser-
vantia prosequendo:

DN. SIMEONI KOHAUT à LICHTNFELD, Sac.
Cæs. Maj. Neopragæ Judici dignissimo, affini reveren-
ter colendo:

NEC NON

CLARISSIMIS, CONSULTIS-
SIMIS, DOCTISSIMISQ. VIRIS:

DN. JOHANNI GESSINIO, Neopragæ Senatori spe-
ctatissimo, patruo carissimo:

DN. GEORGIO CAROLIDÆ à CARLSPERGA,
Poëtæ Cæsareo, & Neopragensi Archigrammateo vi-
gilantissimo, amico suavissimo:

*Studiorum patronis ac fautoribus, has studio-
rum suorum primitias, in observantia de-
bita symbolum summissè offert, ac salutem
à Deo Opt. Max. precatur*

PAULUS GESSINIUS
Respondens.

T H E S I S I.

Economia fons est reliquorum vitæ humanæ ordinum, uñ hieratici, scholastici, politici. Quare & nos in disciplinarum descriptione ab OEconomicâ ad Hieraticam, & alias symbioticas descendimus.

2 Hieratica est disciplina, quæ docet cæterus sacros, religionis causâ coactos, gubernare: id quod non ex hominum arbitrio, sed secundum præscriptum Dei, fieri debet. Hieratica.

3 Quare hic prima cura esse debet, ut inquiratur, ubi Deus suam de se colendo, & hominibus servandis voluntatem revelarit: ut ita in virtute & felicitate hieraticarum personarum consulatur conscientiis.

4 Homines huic iurisdictioni subiecti obligantur, ut universi & singuli Deum discant agnoscere summum dynastam & dominum suum, huncq; ut toto corde colant, regnum ejus hic constituant, atq; ita sint Dei populus.

5 Sunt autem personæ hic religiosi hierophantæ, & auditores illorum.

6 Hierophantæ sunt personæ, quibus rerum sacrarum in publico cætu tractandarum cura est commissa.

7 Res divinæ sunt doctrina, itemq; ritus sacri.

8 Doctrina est de Deo, quâ Dei veri natura docetur: & de Dei actionibus, quænam illæ sint, atq; inde de hominum officiis erga ipsum, ut Dei actionibus respondeant.

9 Ritus sunt vel necessarii, vel adiaphori.

10 Necessarii sunt, qui præscripti sunt divinitus.

11 Adiaphori ritus sunt, qui liberi per se sunt, ut eorum usurpatio possit omitti: semel tamen introducti, facile mutandi non sunt, id est, non nisi summâ aliquâ necessitate postulante, & ædificatione commodoq; audientium.

12 Auditores esse debent personæ religiose, propter cultum Dei, & sui in fide ædificationem congregatæ.

13 Horum officium est, verbum Dei sæpe audire, auditum revolvere, & tanquam cibum ruminare, rectamq; erga Deum fidem, professionem & vitæ testari, & præsides suos revereri, & ad ea, quæ huic ordini sunt tuendo, sumptum conferre: Quod si verò alicubi exorbitent, & post unam atq; alteram communesactionem non respuerint, pœnam spiritualis correctionis sibi impositam humiliter debent suscipere, & quod in ministros Dei agunt, Deum sibi hoc ascripturum, credere.

1 Hac de Hieratica: sequitur Scholastica.

Scholastica.

2 Scholastica est disciplina, qua docet gymnasium literarium regere: & generalem de virtute & felicitate doctrinam ad literarios ludos accommodare.

3 Gymnasium literarium est officina, in qua imperiti, à peritis, in literis informantur.

4 Personae sunt hic considerandae duplices. Alia enim est informator, alia auditor.

5 Informator est, qui gymnasium literario praest.

6 Ejus officium est certis legibus continere auditores, verum & bonum docere in literis, falsum & malum moderatè, secundum justas à superioribus praescriptas leges vindicare, & in omnibus ad captum audientium se accommodare.

7 Auditor est, qui informatori subest.

8 Ejus officium est, se informatoris officio obedienter accommodare, quod fit tum tradita percipiendo, tum mandatis parendo.

9 Gymnasium aliud est inferius, aliud superius:

10 Inferius est, in quo, praeter communia de vità praecepta, docetur tantum legendi scribendiq; peritia.

11 Superius est, in quo disciplina certa excoluntur.

12 Idq; fit imperfectius, aut perfectius.

13 Imperfectius, ubi tantum praecipue necessaria inculcantur.

14 Perfectius, ubi omnes pertractantur, aut saltem pleraq; omnes disciplina.

Politica.

1 Hac de Scholastica: sequitur Politica.

2 Politica est disciplina de gubernatione politia.

3 In politia sunt consideranda persona politica, & earum officia politica.

4 Si politia sit amplior, quam ut unus quispiam eam regere possit, adiutores subordinati sunt deligendi, & singulis munia sua praescribenda.

5 Personarum politicarum consensus esse debet circa veram religionem, eminentiam & subjectionem, vitam, matrimonia, dominiorum distinctionem, & existimationem. Ita respicimus ad ea Decalogi praecepta, quae, quum non de solis internis, sed etiam externis agant, politicum quid habent.

Breviter (ut ad generalem Ethicam respiciamus) consensus esse debet in politicis officiis circa virtutem & felicitatem.

6 Persona politicae sunt, Magistratus civilis, & subditi.

7 Magistratus officium est, procurare, quae ad virtutem, & felicitatem temporalem corporis politici pertinent.

8 Id fit aliquid indicando aut judicando.

9 Indicando, dum aut aliquid conceditur liberum, aut lex fertur, aut sancitur, aut aliquid indulgetur.

10 Concessio debet esse earum rerum, quae societati politica non incommodant: & sic indulgentia. Concedi dicimus aliquid, quatenus nec mandatur nec vetatur: indulgeri autem id, cui nec promissio nec comminatio additur.

11 Legislatio debet esse de rebus faciendis & omittendis, ex usu communitalis politicae.

12 Sanciri debet lex praemiis & poenis justis, quantum attinet ad ea, quae societati politica singulariter profunt aut obsunt: indulgentia sunt caetera.

13 Ita magistratus civilis officium faciet indicando: iudicando verò, ut, quae sancta sunt, tempestivè impleantur, puta boni defendantur, & afficiantur beneficiis, mali autem coërceantur, & quidem, prout res postulat, vel diminutione, aut ablatione honorum aut bonorum, vel inflictione dolorum. Indulta autem sunt ferenda. Ferri dicimus ea, quae tolerantur, ut nec praemiis, nec poenis digna iudicentur.

14 Adbuc de Magistratu: sequitur de subditis.

15 Officium subditorum est, ut Magistratum observent, mandata faciant, interdicta omittant, concessis & indultis sanctè & moderatè utantur: si autem haec non praestiterint, poenam in se obedienter recipiant: si verò fecerint, iura petant sui defensionem, & alia, quae ex pacto debebuntur: si indultis rectè sint usi, contra injurias se politica libertate tueantur: si verò gravari se nimium censeant iniquitate, ad iudicium superius appellent, aut etiam, si omnis ordo pactorum & conventorum invertatur, se contra vim ipsi decenter tueantur.

16 Haec de officio personarum politicarum in genere: species politicae sequuntur.

17 Est autem politia vel minor vel maxima.

18 Minor est minus vel magis publica.

19 Minus publica, & quasi privata, est collegiarum in collegio, quum pauci ejusdem studii homines ad commune quid habendum consociantur.

20 Collegiarum officium est vitæ socialis propositum secundum pacta & conventa juvare: & ex mutua benevolentia jus, operas & res communicare.

21 Jus illud vel communi collegiarum consensu sancitur, vel à superiori magistratu indulgetur.

22 Hic, quum contra leges collegii aliquid admittitur, multa locus est, quae arca communi collegii insertur.

23 Opera tales esse debent, ut inter se commoda publica & privata promoveant, incommoda autem avertant.

24 Haec opera aliquando sunt pares, aliquando impares; quarum illa omnibus incumbunt: has quod attinet, principi collegii est jus peculiare collegas convocandi, jus proponendi, suffragia colligendi, & similia agendi.

25 Rerum communicatio est, ut ad collegii dignitatem iuvandam, & onera relevanda, secundum justam analogiam bona contribuant, & acquirant: quae, soluto collegio, ad singulos redeunt, & quae bona aliunde collegio acquiruntur, ad universitatis commodum referuntur.

26 Species minus publicae politicae sequuntur: quae sunt vel clariores, ut Theologorum & Philosophorum, Decurionum: vel minus tales, ut vel ad victum requisita, vel ut agrorum, piscorum, laniorum, mercenariorum, figulorum: vel ad sumenta corporis externa, ut architectorum, fabrorum, sartorum, sutorum: vel communiter ad plura, ut naviculariorum, monetariorum, & similia.

27 Vulgo collegium est tripertitum, aliud ecclesiasticorum, aliud nobilem, aliud populi. Primum hieraticum appellemus, secundum episcopum, tertium demoticum.

28 Haec de politia minus publicae: sequitur magis publica, in qua universitas quadam confociatur.

29 Universitas est plurium domorum vel collegiorum, eodem loco habitantium, collectio in unum corpus. Appellari potest civitas, cuius jure qui fruuntur, civis est.

30 Civis est primo vel plene & proprie civis, vel ex parte & improprie.

31 Plene civis est, qui gaudet communibus juribus & commodis ejus, in qua est, civitatis.

32 Plenus est vel originarius, vel afficitus.

33 Ille est, qui ex nativitate civis est: hic qui consensu civium assumptus est.

34 Recipi autem debent, qui civitati non obsuturi videntur: ita, ut humanitatis communis tamen nunquam simus immemores.

35 Ex parte civis est, qui aliquo jure aut commodo civitatis uti potest: ut advena, civis honorarius, & confederatus.

36 Advena est, qui, quum iter aliquid faciat, in aliena Reip. hospitio, sive publico sive privato, mox discessurus, moratur: aut commerciorum jure uti potest in civitate. Hic autem convenit, notos esse advenas, aut de numero advenarum constare, ne, si excedat numerum civium, inde periculum civitati impendeat.

37 Civis honorarius est, cui jus civitatis, honoris ergo, tributum est; qui tamen ideo non tenetur imperio, aut necessariis muneribus.

38 Confederati cives sunt, qui cives sunt ex federe, & eosdem inimicos, vel communia commercia habent, iisdem legibus utuntur, & eosdem habent conventus.

39 Secundum civis est, vel superior vel inferior.

40 Superior qui potestatem gubernationis ab universitate accepit.

41 Inferior civis est, qui superiori subest.

42 Species universitatis sunt primò vicus, pagus, oppidum vel urbs: deinde regio aut regnum.

43 Vicus vel pagus, unde colonie sunt ductæ, dicitur Metrocomia.

44 Vicus est cætus quorundam, domos suas conferentium. Vici superior est decurio, vel octurio, vel alius ex vicinorum consensu electus.

45 Pagus constat ex pluribus vicis absq; munitione. Qui hic præest, dicitur magister paganorum, procurator & syndicus pagi.

46 Oppidum est pagus amplior, fossâ, vallo, vel muro munitus.

Præfectus hujus dicitur procurator, vel magister oppidanorum.

47 Urbs est velut oppidum amplius, ex pluribus vicis vel pagis, contra vim externam, firmitus munitum ad securitatem convenientem & vivendi commoditatem: ideoq; struendæ urbi est locus saluberrimus, fertilis, & ad negotiationes, ac bellicas res commodus deligendus. Quæ inter urbes eminent, dicitur metropolis: & illa, in quâ summus Magistratus frequentius habitat, regia metropolis, quæ in media regione consultius statuitur, tum ut sit tutior, tum ut subditis omnibus sit accessu facilior.

48 Urbi interdum adsunt suburbium ex domiciliis extra urbem, & pomerium, quod est spatium agri incultum intra muros.

Præfectus urbis dicitur consul, cujus consilarii sunt assessores & senatores.

49 Regio seu provincia est, quæ plures pagos, oppida aut urbes continet.

50 Provincialium communicatio est concordia circa jura, res & operas.

51 Juris communicatio est in rebus, quæ urbem amplificanc & meliorem faciunt, ut quod iisdem legibus, eadem religione (sic tamen ut conscientis laqueus non injiciatur) eodem studio & disciplinâ, eadem monetâ, iisdemq; mensuris utuntur.

52 Rerum alie serviunt usui mundano, alie sacro, alie utriq;

53 Mundano, & quidem primò pro singulis propter commoda, ut sylva, pascua, pradia, aqua, flumina, via, fontes, balnea, thermæ, mola, portus, theatra, forum rerum venalium: propter incommoda, carcer: propter commoda & incommoda judiciale forum.

54 Hic res sanctæ dicuntur, in quarum violatores poena est constituta, ut sunt muri, porta, propugnacula, arces civitatis, fossæ aquariae, sepulcra:

55 Deinde, pro universitate, ut vectigalia, horrea publica, armamentaria, sodina &c. Sic grammatophylacia.

56 Sacro usui serviunt, Dei cultui destinatae res, ut sunt templa, à va. d. h. u. a. l. a. de. cima sacra. Utriq; & mundano & sacro usui instituuntur Scholæ, in quibus & humane & divine artes sunt discende.

57 Opera mutua à civibus præstari debent, in adjumento, circa publicas structu-

nas, & excubias pro Rep. circa sumtus pro universitate & sustentatione publicorum ministrorum; item circa privatarum rerum mutuas promotiones, velut, ut edificanti vicino succurratur, pecudes errantes reducantur: & omnino in defensione contra vim, & injurias persona, vel rei alterius illatas.

58 Sequitur de Regno. Regnum est politia, ubi familiae, collegia, oppida, civitates, & provinciae, quandoque plures, consociantur.

59 Hujus jura sunt, lex regni fundamentalis, & jura majestatis.

60 Lex illa est in pactis, per quae regnicolae sub uno capite in unum corpus conjunguntur, ad Remp. communi consilio & auxilio juvandan.

61 Jus majestatis est potestas disponendi de iis, quae ad salutem Reip. pertinent; primò in fine, deinde in mediis, ut ille sit salutaris, & haec idonea, & quantum fieri potest, compendiaria.

62 Hoc jus est hieraticum & civile.

63 Hieraticum spectat pietatem, ad Dei gloriam, ut nempe vera Religio introducatur, conservetur & defendatur.

64 Civile spectat humanitatem ad subditorum utilitatem.

65 Hoc jus vel occupatur circa bonum virtutis, vel circa bonum conditionis.

66 Ad bonum virtutis requiritur primò cura legum, ut, quae salutes sint regno, condantur & ferantur; latae, ubi opus est, pro varia circumstantiarum ratione explicentur, vel etiam aliquando, ubi causa durationis cessat, vel noxae esse animadvertuntur, abrogentur: deinde potestas extraneum populum federe, sive pari, sive impari, prout ratio suaferit, sibi consociandi, dedititiosque recipiendi.

67 Ad procurandum, atque etiam conservandum bonum conditionis spectat, cura idiomatis linguae, comitorum, distribuendorum munerum, & administratorum Reip. constituendorum, cura securitatis publicae, & omnino mutuae defensionis, matrimoniorum, regni bonorum, & commerciorum, ac monetae, itemque existimationis cujusque.

68 Sine sermonis usu vita socialis nulla est: ideoque non minima de hoc sollicitudo esse debet.

69 Cura comitorum celebrandorum est, ut idoneis temporibus, ad idonea loca, status convocentur, & de Imperii commodis, incommodorumque remediis tractetur.

70 Manus est officium, quod municeps gerit ad Reip. commodum. Id est conveniens cuique, demandandum.

71 Munus autem consistit, vel in rebus, vel in operis conferendis: unde illud reale, hoc personale dicitur.

72 Quod in rebus consistit, est, ut quisque ex possessionibus suis aliquid in Reip. usibus conferat.

73 Ad hanc autem collationem non deveniendum est, nisi aliunde non suppeditet, quod sufficere possit salutem Reip.

74 Collatio est vel ordinaria vel extraordinaria.

75 Ordinaria est, vel pensio ex fundo, de rebus non nascentibus in illo, vel ex rebus, quae ex possessionibus nostris ipsa proveniunt.

76 Extraordinaria imponitur ob incidentem publicam necessitatem: & haec collatio est de bonis, quae quis in territorio ejus regni possidet, ubi vivit.

77 Ea est jugatio pro numero jugerum seu possessionum, vel capitatio, quae in singula personarum capita viritum constituitur: vel hospitatio, id est, hospitii praebitio supervenientibus militibus, aut aliis facta.

78 Personalia munera sunt, quae corporis ministerio, sub debita remuneratione, Reip. praestantur.

79 Personalia munera sunt publica, vel privata.

80 Publicum, quod principaliter totius Reip. negotiis inservit: id est, est vel honorificum, vel humile.

81 Honorificum est, vel togatum vel militare.

82 Togatum est, quod tempore pacis geritur, & vel aetonomia, hieratia, vel scholis, vel politia servit.

83 Togatum politia serviens vel est, quo funguntur regni, vel ipsius Regis ministri.

84 Regni ministri, ut sunt archivo regni praefecti, vel redditibus publicis: Regis ministri, ut Consilarii, adiles &c.

85 Militare munus est, quod geritur tempore belli.

86 Humile munus est, quod honorificorum alicui inservit, quale gerunt scribae, notarii, critologi, apparitores, vigiles &c.

87 Privatum munus est, ex quo principaliter ad administrantem, secundario & ex consequenti ad Remp. utilitas redit. Huc spectat imprimis rustica vita, mercatura, opificia, & artificia mechanica: & alia, quae usibus hominum minus necessariis, aut minus honestis inserviunt.

88 Quae artes sunt curiose, & vel sanctis hominum moribus, vel vita humana sunt noxae, in Repub. non sunt toleranda.

89 Quod ad constitutionem administratorum Reip. attinet, interest, alios esse ephoros, alios magistratum summum.

90 Ephori sunt, quibus Reip. summa est demandata, ad magistratum summum constituendum, & intra limites officii continendum: & hi universi, quatenus universum populum representant, sunt Magistratu superiores, singuli vero, sigillatim considerati, eo sunt inferiores.

91 Ephori sunt primò vel perpetui, & hereditarij ex cõsensu regni facti, vel temporales: Secundo sunt vel generales, quibus inspectio totius regni incumbit, ut Senatores Imperij, velut in Germanico Imperio sunt electores: vel speciales, qui certa regni parti præsent, quales sunt in Germanico regno status (quos vocant) Imperij, Duces, Principes, Marchiones, (quali limitancos dicas) Comites, Barones, Nobiles, Civitates Imperiales.

92 Hæc de Ephoris. Ubi tales non sunt, ea, quæ Ephoris demandantur, consensu populi tributim, curiatim, centuriatim, vel viritim collecto expediuntur.

93 Sequitur de Magistratu summo:

Huic opponitur tyrannus, qui, quum velit haberi summus Magistratus, Reip. sâmen perniciem quarit, & regni fundamenta convellit.

94 Magistratus summi consideranda est primò inauguratio, deinde muneris functio.

95 Constituitur vel à Deo extraordinariè, vel à populo seu nomine populi ab Ephoris, reciproco pacto inter illum & populum, idq; vel liberâ electione, vel ex successione consuetâ.

96 In electione leges de officio proponuntur. Vide Sleidan. lib. i. sub Anno 1519.

Hic si quis Remp. sine illo justo titulo invadat, dicitur tyrannus absq; titulo, cui quilibet resistere potest.

97 Inauguratio dicitur, quum magistratus, solenniter invocato Dei nomine, confirmatur & proclamatur.

98 Recta muneris functio in eo consistit, ut magistratus prudenter, secundum populi ingenium, sincerè, constanter & fideliter, quod in se recepit, exsequatur.

Hic, si, qui legitime fuit constitutus Magistratus, non rectè obeat id munus, & tyrannidem exerceat, dicitur tyrannus exercitio. Hujus licentiam, ne Resp. pereat, coercere est Ephorum.

99 Cæterum recta muneris functio consistit in administratione publicorum & privatorum.

100 Publica sunt negotia & res.

101 Negotia sunt hic pro statibus, (quos sub se politia colligit) varia.

102 Sic sunt, quæ ad regnum Dei constituendum & conservandum faciunt, ut ineat sedes cum Deo, & inter magistratum ac populum, de Deo colendo, ut scholæ aperiantur & conserventur: ut cætus sacri Deum ritè colentes defendantur.

103 Sic sunt politica, ut legum sanctio & justitia administratio, inter Magistratum & subditos, & subditorum inter sese: Censura, id est, inquisitio & animadversio in mores

in mores & luxus eos, qui legibus non puniuntur: ut prava artes, lascivia, libidines, ebrietates, jurgia, otium tollantur: praterca opera detur concordia & tranquillitati publice conservanda.

104 Procuranda sunt porro & media ad vitæ socialis commoditates necessaria, & arma tractanda tempore pacis & belli.

105 Res porro sunt, vel publicæ vel privatæ subditorum.

106 In publicis rebus, quarum proprietates vel ususfructus ad populum pertinet, instar patris, tutoris vel curatoris dispensator esse debet, pro utilitate & necessitate regni.

107 Hic necessitas est duplex publicæ, una sustentandi Magistratus, altera publicorum operum sumptus requirentium.

108 Magistratus sustentari debet, ut dignitas officii postulat, in victu, vestitu, & ministris, structuris necessariis, & ut omnino exigunt præsentis aut futuri usus.

109 In privatis bonis suis instar privati liberam habet dispositionem.

110 Bona privatorum sunt, status, vitæ corporis, matrimonia, bona externa & fama.

111 Cura status esse debet, ut quisq; in specialis suæ vocationis terminis defendatur. Huc referamus, ut ultima provocationis beneficium concedatur.

112 Cura vitæ corporis est, ut malis corpori nocituris succurratur.

113 Cura matrimoniorum in eo consistit, ut ne contrahantur illicita, & ita contracta ritè dissolvantur.

114 Cura bonorum Reip. est in eo sita, ut afferrentur debitis locis, tum mobilia, tum immobilia: Et huc spectat jus commerciorum, de importandis necessariis, & superfluis nostro commodo exportandis, constituendaq; ponderum & mensurarum ratione: & jus monetæ est, tum eam cudendi ex materiâ publicè electâ, signandi etiam, & valorem justum ei imponendi.

115 Cura fama est, ut detractioes, & convitia, & si quid simile est, tollantur.

116 De Magistratu summo in genere hucusq; Quod ad species attinet, alius est solitarius, alius cum socio: ille Græcis $\mu\omicron\nu\alpha\varsigma\ \rho\omicron\varsigma$, hic $\sigma\omega\mu\alpha\varsigma\ \rho\omicron\varsigma$ dicitur, & hic dividitur in aristocraticum & democraticum.

Aristocratia est, quando paucis optimatibus summum datur imperium.

Democratia posita est in juris æquabilitate, ut populares imperent per vices.

117 Harum Reip. formarum alia alias leges postulat. Est autem alius status aliis populis convenientior: et si monarchia cæteris speciebus melior, & utilior esse videatur.

118 Ad augendum bonum conditionis spectant præmia, inter quæ est privilegiorum concessio.

119 Privilegiorum concessio est, quâ regnicola, ex legitima causâ, remittitur ali-
quid de eo, quod civibus communiter est præstandum.

120 Est autem privilegium vel personale, vel reale.

121 Personale, quod contrahitur tantum ad personam ejus, cui concessum est; non
autem ad familiam extenditur.

122 Reale, quod etiam extenditur ad uxorem & liberos heredes, & hoc est im-
munitas, vel aliud jus singulare concessum.

123 Immunitas est, quâ civis à muneribus quibusdam liberatur sine aliorum
damno, idq; vel ex defectu quodam, ut infirmitate persone, ob atatem, sexum, vale-
tudinem & inopiam: vel ex meritis, puta ob dignitatem vel Reip. occupationes.

124 Ad minuendum conditionis bonum spectant poene, pro delicti & circum-
stantiarum ratione, quæ tendunt in malè facientis hominis vel vitam, vel corpus,
vel famam, vel bona. Et huc spectat cura armorum, quæ duplex est, una tempore pa-
cis, altera tempore belli.

125 Tempore pacis cives in belligerandi peritiâ instituuntur, certi ac idonei, tum
ordinarii, tum subsidiarii ad necessitatem occursum deliguntur, cum $\omega\epsilon\mu\alpha\gamma\omega\iota$
tum $\sigma\upsilon\mu\mu\alpha\gamma\omega\iota$ futuri, tum deniq; in comparando apparatu, nempe colligendâ pe-
cuniâ, annonâ servandâ, munitionibus struendis, & federibus licitis prudenter pan-
gendis.

126 Tempore belli in actione bellicâ spectanda est præmeditata susceptio & gestio.

127 Præmeditatio est de belli justâ causâ, & apparatu necessario.

128 Justa causa est, quum vis est propulsanda, seu injuria, Deo Reip. aut subdito
illata, est vindicanda.

129 Apparatus belli requirit res & personas, & pecuniam, commeatum, arma,
& occasionem rei, ratione temporis, aut loci similitumve, bene gerendæ.

130 Personæ sunt deligendæ idoneæ, tum directores, nîq; primarii & secundarii,
tum milites, tum tirones, tum veteres.

131 Gestio belli consistit in rectâ ordinatione.

Atque hæc etiam de disciplinis symbioticis: quas optandum est, à
peritioribus dari distinctiores, ne plures in unâ commisceantur, item-
que ut sigillatim uniuscujusq; ordo meliùs constitutatur.

Qui de politicis plura requirit, adeat Jurisconsultorum commen-
tarios. Nam Jurisprudentiam pro diffusiore tantum politicâ habent, &
quidem Romanam, pro eâ, quæ peculiariter in Romano Imperio ob-
tinuit. Ejus tamen definitionem & distributionem ex Jctis subne-
ctamus.

Jurispru-
dentia.

1. Juris-

1 Jurisprudencia est ars æqui: Romana, æqui à Romanis recepti. Sunt enim varia variarum Rerump. constitutiones.

2 Partes hujus duæ sunt, una de jure absoluto, altera de relato:

3 Jus absolutum est de homine & rebus.

4 De homine in seipso, aut ut est persona habens caput civile, quod positum est in libertate, civitate & familiâ.

5 De rebus, sive corporalibus, quæ tangi possunt, sive hæ sint mobiles, ut servus, equus, argentum, sive immobiles, ut res soli, velut prædia, vel res solo coherentes, ut fructus pendentes, granaria &c: sive incorporalibus, quæ tangi nequeunt, sive sint quantitates, ut numus pro valore materiae, sic pondus & mensura: sive sint qualitates, quæ propriè jura dicuntur, ut possessio, quæ est in factò magis, quàm in jure, dominium autem in jure magis, quàm in factò.

6 Jus relatam spectatur in judicio, quod est legitima rei controversæ inter litigantes apud judicem tractatio.

7 Partes judicii sunt persona, & questio.

8 Personæ sunt vel principales, ut judex & litigantes: vel accessoria, ut vel ad judicem, & quidem consultandi causâ assessores, instruendi causâ tabelliones & viatores: ad litigantes verò accedunt quidam interveniendo, qui actori & reo interveniunt, quidam patrocinando, ut advocati & procuratores.

9 Questio est res controversa in iudicium deducta: est quæ, vel in factò, vel in jure.

10 Sed ista è scholis suis sunt petenda. Nobis tatis est, ruditer hæc tænus ἐκκωλοπαίδειαν liberalium artium adumbrasse, & his quasi serperatris ad pleniora διδασκαλεῖα ingrediunda incipientes præparasse.

Multum ad roborandam doctrinam in eo situm est, ut disciplina- rum omnium fundamenta verè, perspicuè & methodicè sint percepta.

1 Expositis igitur nunc liberalibus disciplinis: sequuntur Mechanicæ.

Mechanicæ
disciplinæ.

Eas etiam satis sit hæc definivisse & distribuivisse.

2 Mechanicæ disciplinae sunt, quæ ad hominis dignitatem excolendam per se non faciunt: ideo quæ, corporeis instrumentis tractantur.

Sunt hæc in se considerata (non intelligimus autem curiosas & pietati humanitativé contrarias artes) sunt, inquam, præclara dona, & huic vitæ tolerandæ apta adminicula: & in philosophicis disciplinis, Physicâ & Mathesi, fundantur. Sed si ad liberales, quæ dicuntur, conferantur, multum infra harum dignitatem subsidunt.

3 Dividuntur hæc disciplinae in necessarias, utiles, & delectabiles.

4 Necessariae sunt, quibus hæc vita carere nequitiam potest, ut quæ sunt victui, & vestitui acquirendo.

Hæc comprehenduntur agriculturâ & lanificio.

5 *Utiles dicuntur, quæ usum vitæ faciliorem reddunt: quòd referunt navigatorium, militarem & equestrem.*

6 *Delectabiles dicuntur, quæ vitæ usum jucundiorē reddunt, ut ars venandi.*

Qui has artes penitus cognoscere velit, cum ad fabros, sartores & sutores magistros ablegamus. Et certè, qui ad liberales illas discendas non est aptus, aut eas averfatur, is, ut harum servilium honestiorum aliquam addiscat, suademus, & suadet honestas vitæ privatæ, & utilitas publicæ rei. Præstat enim suturem & sartorem esse Reip. utilem, quàm ignavum fucum aut planetam terrestrem.

Theologia
supernaturalis.

1 *Una adhuc superest disciplina, doctos pariter & indoctos docenda, & utrisq; simul discenda, Theologia supernaturalis.*

2 *Ea autem est doctrina à Deo supra naturam conditionem revelata, docens certam viam ad summum bonum perveniendi; atq; ita suos discipulos verè sapientes, prudentes & sanctos ad salutem facit.*

3 *Partes ejus sunt duæ, una de Deo, altera de Dei actionibus, in quâ simul ostenditur, quomodo Dei actionibus nostra officia respondere debeant, ut accipiamus & agamus quæ ad salutem eternam requiruntur.*

4 *Dei consideranda est essentia, & modi subsistendi in ea.*

5 *Essentia Dei est una omnino simpliciter, immunis ab omni defectu, & omnino perfecta.*

6 *Modi subsistendi sunt tres: unde persona verè distincta nominantur Pater, Filius, & Spiritus sanctus.*

7 *Actiones Dei sunt Decretum & Exsequutio.*

8 *Decretum est primò affirmans aut negans: secundo providentia aut prædestinatio.*

9 *Providentia de mundo creando & gubernando: Prædestinatio autem de aliis angelorum & hominum servandis, illis quidem citra, his verò per mediatorem: de aliis verò justè condemnandis.*

10 *Exsequutio est, vel negantium decretorum, quòd Deus quadam nec facit nec permittit: affirmantium autem est, ut quòd Deus alia facit, alia permittit. Et hæc exsequutio est primò ipsa creatio & gubernatio mundi: deinde angelorum quorundam non lapsorum stabilitio in gratiâ, aliorum autem lapsorum rejectio in æternum; & aliorum hominum per mediatorem Θεου & πονηρου ad salutem deductio, aliorum autem, ut impiorum, condemnatio.*

Hæc è sacris literis discantur, quarum compendium est in symbolo

8

bolo Apostolico, Decalogo, oratione dominicâ, disciplinâ Ecclesiasticâ (*intelligimus Domini verba, quæ exstant Matth. 18.*) institutione baptismi & sacre cænæ. Et hæc Theologi in suis locorum communium compendiis summam prosequuntur.

Jam, ut hunc tractatum cœpimus à Deo, omnium efficiente, ita in eodem, ut omnium fine, claudamus: & ei agamus gratias, quòd homines nos ratione præditos, disciplinæq; capaces, condiderit, & ad studia sapientiæ nos vocaverit, in iisq; hæcenus benedicere nobis sit dignatus; inprimis verò, quòd nos ab æterno præcognoverit, & prædestinaverit conformandos imagini filii sui, quòd nos vocaverit in Ecclesiam suam, verbo & spiritu suo, quòd nos justificaverit, & suo tempore plenè sit glorificaturus. Meminerimus igitur, ut monet Apostolus, quum simus & nos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus, quem sibi Deus ut proprium vendicat, ut virtutes prædicemus illius, qui nos vocavit è tenebris, in admirabilem lucem suam.

F I N I S.

IN HONOREM PIETATE,
ERUDITIONE, MODESTIA Q. OR-
NATISSIMI JUVENIS, D. PAULI GESSINII
Pragenſis, amici fui ſemper chariſſimi.

Euge tuis ſtudiis Geſſini ita conſule, magni
Et poteris verè nomen habere viri.
Qui didicit ſophiam, fundamina certa locavit,
Quodq; ſuperſtruitur, firmiter hæret opus.

Tu pugnare bonus Themidos ſacrata reviſiſ
Atria, ut ex theſibus ſatq; ſuperq; patet.
Publica res quâ ſit quaris ratione gerenda:
Sic voluſti etenim Juris adire viam.
Imis à gradibus, qui vult ascendere, ducat
Principium: & finem, quem ſibi querit, habet.

Exple ſpem genitoris, ut hinc tua gloria ſurgat,
Fac levius ſenium cernat ut erg; parens.
Res eſt grata, Deo feſſos atate parentes
Ornare, at premere eſt res inimica Deo.
In curſu ſic perge tuo, cariſſime Paule,
Et fueris patriæ gloria vera tue.

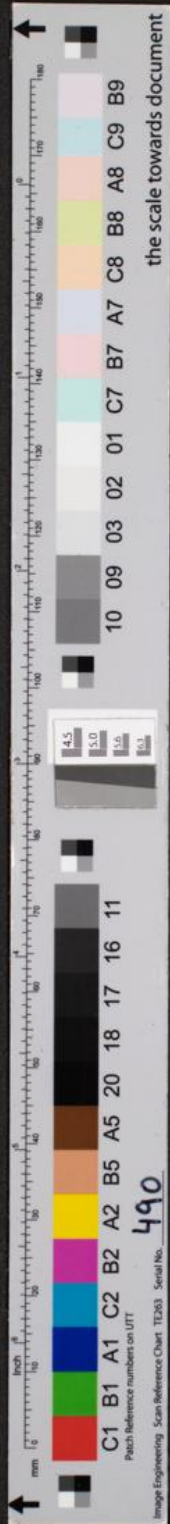
PAULUS DUBINUS, Meze-
ricenſis Moravus.

bolo Apostolico, Decalo
sticâ (*intelligimus Domini ver*
& sacrae cænæ. Et hæc Th
pendiis summatim proseq

Jam, ut hunc tractatu
eodem, ut omnium sine, c
nes nos ratione præditos,
sapientiæ nos vocaverit, in
tus: in primis verò, quòd n
verit conformandos imag
suam, verbo & spiritu suo
ne sit glorificaturus. Mem
simus & nos genus elect
pulus, quem sibi De
prædicemus ill
adm

F

8
fia-
fmi
m-
a in
ni-
dia
na-
na-
am
le-
am